

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA

PB22PB32 – SEBEZKUŠENOSTNÍ VÝCVIK

VYUČJÍCÍ: MGR. PETR SOJÁK, Bc. JAN KOLÁŘ

OBDOBÍ: PODZIM 2004

Vážení a milí, děkujeme, že jste si v záplavě dokumentů, které zřejmě v tomto čase bezútěšně okupují Vaše pracovní plochy, vybrali k otevření právě tento. Nemíníme se Vám za to odvděčit dlouhým, hutným, nudným či abstraktním textem, proto se prosíme opravdu ničeho neobávejte.

Uvědomujeme si, že naše snaha nebývá na akademické půdě zcela běžným počinem, zvláště pak z pozice externích lektorů. Na druhou stranu, to, čím se zabýváme, rovněž nelze v současné době vnímat jako něco naprosto obvyklého. Možná se tedy od nás právě něco takového očekává. Pokusíme se zasít obilí na poli neoraném, to se nám však může jen stěží podařit, zahalíme-li se hned zpočátku do tajemné mlhy (do níž je mimochodem, jak se nám zdá, celé téma sebezkušenostních forem osobnostní výchovy skutečně do značné míry stále vnořeno). Rádi bychom tímto počinem přispěli k jejímu rozplynutí, alespoň co se našeho semináře týče. Pokusíme se tedy na tomto místě krátce shrnout, co se v průběhu semestru z našeho a rovněž z pohledu účastníků¹ odehrálo, co se podařilo více, co naopak méně. Nebude se samozřejmě jednat o nijak „převratné“ závěry, práce v této oblasti je vnímána jako „běh na dlouhé trati“ a náš seminář není v tomto ohledu nikterak výjimečný. Dlouhodobost procesu (jakkoli je nezvratným faktem), jenž jsme si u účastníků kladli za cíl nastartovat, by však z našeho pohledu nemělo být jakousi výmluvou pro absenci efektů v kratších časových periodách. Domníváme se, že dílčí zisky lze u mnohých účastníků sledovat prakticky v každém semináři. Jedná se však o zisky ryze individuální, s vyloženě subjektivním významem pro každého člena skupiny (čímž se tento fragment „osobnostního“ vzdělávání může rámcově odlišovat od jiných – např. osobnostně sociálního výcviku). Chceme-li však posoudit, zda struktura i obsah semináře (včetně jeho vedení) míří tím správným směrem, musíme pátrat po všech možných indiciích, jež mohou mnohé naznačit, již v tomto stadiu osobnostního vývoje účastníků. Námi zamýšlený cíl semináře tedy konfrontujeme s reflexí² samotných studentů, navíc před očima dalších zainteresovaných osob (ano, myslíme právě Vás), které si tímto dovoluujeme poprosit o další zpětnou vazbu, jiný úhel pohledu či nabídku dalšího námětu k realizaci.

Co se dosahování osobnostních kompetencí u budoucích pedagogů týče, chápeme je jako proces několika na sebe navazujících struktur. Základním kamenem je zde sebezkušenostní část, v níž by měli účastníci prostřednictvím různých technik z provenience mnoha terapeutických směrů dosáhnout dostatečného uvědomění sebe sama, svých silných stránek i slabin, měli by dospět k objektivnímu (či spíše objektivnějšímu) náhledu na sebe sama při vědomí všech možných souvislostí apod.

¹ S ohledem na mnohdy velice intimní skutečnosti budeme jakákoli data uvádět pouze v anonymizované poloze a to na základě předchozího souhlasu dotyčných.

² Nemáme na mysli reflexi jako synonymum pro zpětnou vazbu; studenti měli k ukončení semestru za úkol sepsat tzv. sebereflexi, již bylo možné uchopit v několika rovinách (pozice *já ve skupině* – vlastní prožitky, k nimž docházelo během jednotlivých technik; *já jako součást skupiny* – vztahy s dalšími účastníky skupiny a prostřednictvím toho i zvědomování vlastní pozice v ostatních soc. skupinách; *já jako pozorovatel skupinového dění* – nácvik pozorování skupinového dění v rovině pojmů jako je skupinová koheze, dynamika apod. a konečně pozice *já jako supervizor* umožňující prostřednictvím pozorování vedení skupiny vytvoření vlastní „identity“ potenciálního vedoucího skupiny).

Studenti by se měli naučit chápat jak sebe sama, tak i ostatní především ve vztahu k jejich přednostem, nezaměřovat se na lidské, často geneticky podmíněné, slabosti. Měli by si uvědomit, že každý má v obecném slova smyslu k dispozici část vlastností vhodných a další část vlastností, které vhodné nejsou. Jejich úkolem však v praxi nebude lidi měnit, jde o to naučit se stavět na tom, jací lidé jsou a vhodně „doplňovat“ to, jací nejsou.

Na tuto fázi by pak měl navázat sociálně osobnostní výcvik s tématy jako jsou nácvik sociálních dovedností, trénink týmové kooperace apod. Pomyslným završením celého procesu pak vnímáme didaktický výcvik, kdy mají mít studenti možnost sami z nabytých prožitků a dovedností těžit tím, že sami vyzkouší vést skupinu pod přímou supervizi ostatních členů skupiny, vedoucích včetně. Tak samozřejmě vnímáme ideální stav, na nějž není možné dosáhnout v rámci jednoho semestru. Cílem našeho semináře jsme tedy stanovili především nastartování celého procesu. Nabídli jsme studentům jakousi „ochutnávku“ sebezkušenostního výcviku směřovanou především k uvědomění si jeho podstaty a účelu. Nastínili jsme dále význam a obsah dalších z částí zmíněného systému a snažili je, v případě zájmu o tuto oblast, napojit na další nabídku aktivit ÚPV (drama – Mgr. Rychecké, OSV – Dr. Novotného, Instruktorový kurs – Mgr. Hlouškové), ale zmíněna byla rovněž možnost absolvování dalších akreditovaných kursů z nabídky o.s. Educatio.

Celý kurs jsme strukturovali do několika tematických bloků. V sebezkušenostním bloku si studenti měli možnost vyzkoušet několik psychodynamičtějších technik jako práci se sebou prostřednictvím symbolů, několik artetechnik, bodyterapii apod. Poté jsme začali věnovat pozornost skupinovým vztahům a rolím a jejich podstatě, popř. původu. Realizovali jsme opět skupinové arteaktivity – např. práci s hlínou, psychodrama, jeden ze seminářů jsme věnovali muzikoterapii apod. Závěrem kursu jsme rámcově „nakousli“ téma kooperace a práci skončili tam, kde se domníváme, že začíná OSV s dr. Petrem Novotným. A jak to viděli sami účastníci? To se pokusíme přiblížit v následujících řádcích³.

...Do tohoto kurzu jsem přicházela s různými očekáváními. Některá byla naplněna, některá ne. Omezující byl hlavně časový prostor, přesto však mohu říci, že s průběhem kurzu jsem byla velmi spokojena a na každou hodinu jsem se vždy velmi těšila. Některé metody jsem již znala, některé pro mě byly nové a o to více obohacující. U těch které jsem znala jsem aspoň mohla sledovat různosti jak v interpretaci, tak v reakcích a řešeních vzniklých situací....

...Myslím si, že jsem si díky tomuto kurzu mnohé ujasnila, každá hodina mě motivovala k tomu, abych více přemýšlela o sobě, svých rolích ve skupině a očekáváních, která jsou na mě kladena. Měla jsem možnost zamýšlet se nad tímto z různých úhlů pohledu, které jsem dosud nebrala v úvahu. Velice mi to napomohlo k tomu, abych si sama ujasnila, jakou roli bych upřednostňovala ve skupině, zjistila jsem, že nejsem ten, který s nápady přichází, moje role je někde jinde. Nejlépe se cítím v roli toho, kdo vše tak trochu koordinuje a hlídá, aby vše bylo tak jak má být, motivuje k další činnosti, ale málokdy něco dotáhne do konce. V tomto vidím také možnosti, jak se toto snažit napravovat, vždyť už to, že si to uvědomuji je prvním krokem k tomu, abych takovému chování předcházela, když to bude žádoucí...

...Mohla jsem poznat více své přátele a to i po té stránce, po které by to jinak nebylo dost dobře možné. Mohla jsem zjistit, jak mě berou a jak mě vnímají, jak na mě působím. Toto zjištění bylo pro mě velmi přínosné, zjistila jsem, že mohou vznikat nesrovnalosti mezi tím, jak se projevují a mezi tím, co tím opravdu myslím. Zjistila jsem, že mohu být velice nečitelná a to i pro lidi, kteří mě poměrně dobře znají. Teď už mi nezbyvá jen na sobě zapracovat a pokusit se toto změnit, přestože vím, že to bude těžké...

... pro mě bylo zpočátku velmi těžké v této skupině pracovat. Různé metody jsem znala již z dřívějších, ale tehdy jsem je prováděla v okruhu lidí, které jsem velmi dobře znala a oni znali mě (.). Přesto si však myslím, že v mnoha

³ Použitý materiál vznikl syntézou závěrečných „sebereflexí“ studentů. Je neupravován (pouze anonymizován) a uveřejněn na základě souhlasu všech účastníků.

...Vždycky mi všichni říkají, jak to děláš, že jsi tak v pohodě, jenže to není pravda, já se tak sice tvářím, ale uvnitř jsem úplně na „kaši“ Je to postoj který jsem se naučila od jedné osoby, někdy sice pomůže, ale jindy by zase byla lepší podpora...

...bylo zajímavé dívat se jak moje nesourodé abstraktní čáry se mění pod pohledem ostatních v něco konkrétního(.) začala jsem ostatní pozorovat co dělají, jak se tváří u přemýšlení, co dokreslit a jak reagují na změny. (.) Je to zvláštní, jak taková hloupost dokáže lidi stmelit(.) odkryje jejich myšlení pro druhé, aniž by o sobě museli něco vykládat...

...Horší však byla část popisná, když jsem se snažila metaforou přirovnávat části obličeje. Problém nebyl v nedostatku slov, ale v jejich spojení (.) Protože asi těžko někoho potěším, když mu řeknu: „ Máš vlasy jako rezavej drát“.

...mi to nějak nesešlo, protože jsem byla ten den „blbě naložená“...

...Hrozně příjemný bylo, když jsme se na začátku hodiny zdravili přes ruce, jak dotykem tak pohledem do očí. Je to daleko osobnější a milý...

...bylo zajímavé dívat se na reakce zainteresovaných osob, které hráli role. Jenže nikdy nikdo neví jak se zachová, když se do této situace dostane...

...bylo docela napínavé čekat až se podívám, kam mi kdo udělal tečku, a jak mě celou dobu vnímal. Protože jsou to věci, kdy chce člověk vědět co si o něm ostatní myslí...

...Měla jsem obavu, že se nedokážu otevřít skupině většinou neznámých lidí, i když si o sobě nemyslím, že jsem introvert a stydlivá osoba.(.)Postupem času se mi ale velmi dobře pracovalo, uvolnila se atmosféra, všichni jsme si na sebe zvykli.

...jsem se ujistila ve svých vlastnostech, o kterých jsem se dříve jen domnívala, že je mám. Zjistila jsem o sobě, že jsem extrovert, který rád mluví, ale který je velmi lehce ovlivnitelný okolními podmínkami...

...Co mě překvapilo, bylo vnímání mé osoby ostatními. Byla jsem většinou označena za citlivou sanitku, ač já sama se cítím jako nákladák...

...Podařilo se mi také zjistit, že nemám moc dobrý odhad na lidi. Ze začátku jsem si některé lidi otypovala, ale moje domněnky se nepotvrdily. Většinou jsem byla mile překvapena...

...Co mě ale na druhou stranu zarazilo bylo, že při společných rozhovorech mám tendenci skákat lidem do řeči...

...jsem poznala, že jsem ráda ta, která věci řídí a organizuje. Při společných úkolech ve menších skupinách jsem asi nejvíce rozdávala úkoly a vedla skupinu. Na druhou stranu ale nemusím mít hlavní a poslední slovo, přijmu názor ostatních. Ráda s lidmi spolupracuji, komunikuji s nimi, ráda navazuji nové vztahy. Většinou se snažím být přátelská, ale někdy se nechám ovlivnit náladou a jsem nepřijemná...

...mi vadí pocit neznámého a že se nerada svěřuji do rukou někomu cizímu, aniž bych měla kontrolu nad tím, co se bude dít. Panuje ve mně lehká nedůvěra vůči ostatním, která je ale ovlivněna mými sympatiemi vůči nim...

...Při psaní této práce jsem došla k dalším poznatkům o sobě...

...Ujistila jsem se, že jsem dominantní, mám ráda slovo při debatě, ale jen ve chvíli, kdy mám připraveno, co říct. V opačném případě se dívám do země...

...Celkově jsem v průběhu kurzu na sebe objevila mnoho příjemných, ale i méně příjemných vlastností, o kterých jsem tušila, ale teprve zde vyplavaly na povrch...

...v prostředí svých kamarádek nebylo lehké se navážno soustředit na různé formy terapií, ale občas jsem se dokázala odpoutat od srandy a smíchu a v některých hodinách se i pořádně rozvášnit...

...Jsem extrovertní typ, ale v případě, že se mě má někdo cizí dotýkat se ze mě stává zarytý introvert...

...strašně mě nadchlo doplňovat cizí obrázky a zároveň mě dopalovalo když mi někdo kazil můj...

...u mě najisto zvítězila autorativnost, protože představa, že mě někdo poslepu řídí mi naháněla hrůzu, asi i proto, že cizím lidem zase tak moc nevěřím. Ale když jsem byla naopak já hangárem, byla jsem hned ve své kůži, někoho řídit, dirigovat, to je moje...

...Tento kurz mi dal to, že jsem si o sobě jen potvrdila, že jsem to co jsem...

...Kurz sebezkušenostního výcviku jsem přivítala jako příjemné zpestření jinak dosti chudého výběru nepovinně volitelných předmětů, který by měl být, dle mého názoru, více zaměřen na praktické využívání výchovně vzdělávacích postupů či terapeutických metod. Je důležité, aby si student vyzkoušel své nabyté teoretické znalosti v praxi a to dříve než se zapojí do pracovního procesu...považuji Sebezkušenostní výcvik za více než rozumný a potřebný počin...

...Má očekávání se naplnila...uvědomovala jsem si své unáhlené závěry o ostatních ve skupině na základě prvních dojmů. Zpočátku jsem jednu osobu pokládala za povrchní a arogantní, ale po bližším poznání jsem zjistila, že je to úžasný a upřímný člověk...

...Cením si také vašeho zapojení do většiny činností a naprosto neautoritativního přístupu k nám. Vytvořili jste tak přátelskou atmosféru, které se využilo ku prospěchu všech...

...Určitě bych zařadila více arteterapeutických metod a to na první setkání, k otevření většího prostoru pro komunikaci i pro otevření se ostatním. Zpočátku někteří z nás (i já)měli komunikační zábrany nebo byli neochotní vyjadřovat své pocity ostatním...

...Byla bych ráda kdyby jste ve své práci pokračovali a nenechali se ničím a nikým odradit... To, co děláte, má smysl...

...Váš kurs byl pro mě plodným a přínosným...Ať už jsme si malovali, mluvili, dlachnili hlínu, koukali do zrcadla nebo na sebe navzájem, vznikala tvůrčí atmosféra...

...Dali jste nám dostatečný prostor k bezprostřední reflexi, kterou považuji za nejopravdovější, tedy i nejpodstatnější...

...Libilo se mi to, to píšu dopředu, aby nedošlo k nedorozumění.Často nejsem pochopena a pak působím jako bestie.Musím zapracovat na své komunikaci a srozumitelnosti pro druhé.A taky odstranit způsob komunikace, který vypadá jako kritický a napadající druhé...

...tento typ semináře v rámci našeho studijního oboru už dlouho chyběl, takže jsem ho jen pozitivně přijímala a přijímám. Jen je škoda, že nemohl být časově delší, abychom si mohli společně dát více zpětných reflexí a lépe uležet dojmy a pocity z vykonaných“ aktivit. Ovšem je pravda, že jste o tomto časovém problému již dopředu věděli a připravovali nás na to, že to bude „opravdu jen ochutnávka“...

...Každopádně pro mě to byla fajn zkušenost a s odstupem času jsem si mohla mnoho získaných informací, pocitů a dojmů zpracovat a uležet...

...Mezi aktivity, které mě nejvíce oslovily patří...„řízená meditace (relaxace?) s hudbou“...Bylo to perfektně načasované a synchronizované s hudbou, já jsem si opravdu zabrouzdala ve své snové fantazii, uvolnila se...

...malování ve dvojici. Bylo to obohacující a příjemné sledovat, jak se každý jinak a osobitě ujal interpretace toho druhého....

...při konci některých z nich chybělo lepší rozebrání, větší podebatování, zpětná vazba...

...Myslím, že celkově Honza s Petrem tvoří dobrý tandem. Jste docela protikladná dvojice, ale spolu dohromady fungujete velmi dobře. Každý jinak představujete hru, dáváte jiné „instrukce“ a uvedení do hry...

...Někdy jsem měla trochu problém s instrukcemi od Petra, nebo i jeho interpretacemi, občas mi přišly nesrozumitelné nebo jsem je špatně pochopila. Neporozuměla jsem, co přesně chce říct. Často mi pak pomohlo, když se Honza zapojil do diskuse a více objasnil, o co se jedná či jak je to myšleno.

...Celá skupinka byla fajn, myslím, že atmosféra byla dobrá. Mohla jsem poznat další nové, zajímavé lidi. Jen jsem někdy ve skupině pociťovala trošku uzavřenost a strach, nebo neochotu jít do hloubky ve svých reflexích bezprostředně po aktivitě.

...Celkově to ale cítím pozitivně. Jsem ráda, že jsem se mohla zúčastnit. Dobře odvedená práce! Díky...

...myslím, že předmět tohoto typu chyběl. Podle mého názoru je dobré, že se začal realizovat a také by nebylo ku škodě, kdyby se objevily i jiné předměty podobného typu. Především obor Sociální pedagogika a poradenství by to potřeboval...

...Při tomhle mi občas dělalo obtíže vyjádřit některé pocity mimicky. Ze všeho nejlépe se mi vyjadřovala radost, ale velké obtíže mi dělalo vyjádření toho, jak na někoho chystám nějakou lest...

...že si tak může člověk vyzkoušet úplně jiné role než jsou ty, které během života žije on sám. Role, které v životě nikdy hrát nebude nebo také role, které jsou protikladem k té jeho osobní životní roli, čímž se může na sebe podívat z jiného pohledu...

...Rozhovor mezi nástroji byl skvělý, ale nejvíce se mi líbila hudební improvizace, kdy každý hrál na svůj nástroj a vznikla z toho melodie v níž každý z nich zaujímal svoji roli...

...Vyjadřovala moji náladu, jelikož jsem byla tenkrát trochu melancholická a chtělo se mi zalézt doma pod peřinu a nebo si sednout doma a malovat si...

...Každá hodina pro mě byla něčím novým a pokaždé jsem s napětím očekávala, co se bude dít příště. Některé hodiny se mi líbil víc, některé míň, ale žádná z nich mě nezklamala...

...V průběhu našeho setkávání se mezi jednotlivými členy vyvíjely, vznikaly vztahy, které se ukázaly určitě nejdůležitější ve formování atmosféry uvnitř skupiny....

...Největším problémem bylo, že jsme se navzájem až tak neznali...Proto mě také překvapilo, že jsme už po čtvrtém-pátém setkání dokázali vzájemně komunikovat, důvěřovat jeden druhému, naslouchat si apod....

...První asi tři setkání jsem jakoby klouzala po povrchu, vzhledem k tomu, že jsem nedokázala důvěřovat ostatním, ale postupem času se to myslím zlepšilo. Někdy mi dělalo problémy komunikovat s těmi méně aktivními, méně otevřenými...

...Já se snažila většinou o to vyzkoušet si, prožít některé situace, do kterých bych se v běžném životě nedostala. Např. v dramaterapii pozice arogantního manažera...

...Kombinace některých technik a atmosféra ve skupině mě úplně vtáhly např. arteterapie, hudební terapie...

...Naše setkávání v rámci sebezkušenostního výcviku bylo pro mě v průběhu uplynulého semestru určitě nejpřínosnější z absolvovaných předmětů....

...Postupně jsem měla možnost poznat množství nových skutečností - to jak mě vnímají ostatní, množství odlišných pohledů a postojů, které jsem si předtím neuvědomovala...

...Hlavní bylo ale poznání sebe sama v různých situacích a ve vztahu ve skupině. Vzájemně jsme, i při omezeném času a prostoru, vytvořili otevřené prostředí fungující malé sociální skupiny...

...V této chvíli mi připadá rozumné pracovat společně dál v nějakém druhu pokračování kurzu např. Sebezkušenostní výcvik 2, kde bychom mohli díky už vzniklým vazbám, vztahům důvěry jít do větší hloubky a věnovat se třeba i osobnějším věcem. Uvítala bych také když by se oficiální pokračování neplánovalo, ale přesto by byl zájem, se ve stejném (podobném) složení setkávat třeba i méně formálně (bez kreditů), v čase který by všem vyhovoval atd...

...Z celého předmětu mám dobrý pozitivní pocit...

...Pořád mám pocit takové té mlhy, kdy chci všechno jasně vidět a naplno si užívat, ale nejde to... Je to zvláštní...

...naučila jsem se mluvit o svých pocitech, také jsem možná zas o kousek odhalila samu sebe. Lidé (včetně mě) mi totiž připadají jako zamotaná klubka nebo nějaké labyrinty. Vždycky vidíme jen na kousek cesty labyrintu, o tom, co se skrývá za rohem, se už můžeme jen dohadovat. Abychom poznali celý labyrint, musíme ujít dlouhou cestu...

...Nechci říct, že bych dříve nevěděla, kdo jsem. To ne, ale mnohé věci byly trochu zamlžené. Postupně s časem se ta mlha pomaloučku protrhává...

...když člověk...pozná a pochopí svoji osobnost, může lépe poznávat i ty druhé. A možná, že to platí i naopak. Protože, když člověk jasně ví, jaký je a co chce, je tak mnohem menší záhadou pro ty ostatní, kteří se ho snaží poznat...

...Hned u první hry „na letadla“ jsme se docela nasmály. Pokud bych ji měla zhodnotit, byla jsem radši navigátorem, v roli letadla jsem se ze zavřenýma očima necítila dobře. Snad proto, že to bylo v kolektivu lidí, které jsem neznala, možná proto, že ze sebou nenechám ráda manipulovat. Už tato první zkušenost mě donutila přemýšlet nad sebou...

...Bylo to zajímavé, poslouchat a zkoumat proč si kdo vybral jaký předmět. Člověk vlastně nemluvil o věci, kterou si vybral, ale o sobě, o svých pocitech...

...I když při společném hodnocení moje díla všichni kritizovali, byla jsem spokojená...

...nemám ráda hry se zavřenýma očima. A tahle byla jednou z nich...já jsem byla tak vystresovaná z toho, že musím mít zavřené oči, že jsem se na nic jiného nedokázala soustředit...Přemýšlela jsem o svém strachu, ale příčinu jsem nenašla...

...Zařadila jsem se mezi dominantní osoby. Postupně jsem se ale zjistila, že v některých situacích a vztazích jsem submisivní, dokonce i záměrně...

...v tom hraje roli i to, že někteří se už znali, tvořili tak podskupiny, bavili se spolu a člověku je pak hloupé se mezi ně „vetřít“...

...Pro mě byl potom problém určit roli každého a především tu svou. Záleží na tom, v jaké skupině se vyskytujete, rodina, kamarádi, škola... a v každé té skupině hraje člověk úplně jinou roli. Přemýšlím o tom, jaké role vlastně hrají já...

...Zpočátku jsem se bála říct svůj názor, aby se mi někdo nesmál, neshazoval mě, ale bylo to v pohodě. Od té doby co sem chodím pozoruji, že ze mě opadáva takový ten blbý pocit, který mě někdy přepadl při mluvení před lidmi...

Krom sebereflexí studentů jsme samozřejmě velice stáli i o zpětnou vazbu týkající se samotného vedení semináře, jeho struktury, obsahu apod. Tu jsme získali na závěrečném „zápočtovém“ setkání. Asi nejvíce nám byla vytýkána práce s časem. Častokrát se nám nepovedlo seminář ukončit v čase mu přiděleném, což na akademické půdě (vazba na využití učebny apod.) vnímáme jako velký problém. Některé další připomínky se dotýkaly hloubky záběru jednotlivých technik (velký prostor pro otázky „na tělo“, práce s tichem apod.). Na to zřejmě neexistuje jednoznačná odpověď, téměř každému vyhovuje v tomto ohledu prakticky něco jiného. Naším úkolem do budoucna však je vybalancovat optimální úroveň uplatnění jednotlivých technik (doplňovaných často přídomkem terapeutických). Jako neefektivní pro produktivní práci byla často vnímána časná hodina začátku semináře, s čímž na základě zkušeností musíme souhlasit. Sami jsme překvapeni, že co se tandemového vedení skupiny týče, nevznikl problém. Naopak, byla oceňována vzájemná sladěnost, vyváženost protikladů. Individuální připomínky se samozřejmě vyskytly, zdá se však, že v konečném důsledku převládla spokojenost.

Otázka nabízející se po uplynulém semestru je však skladba jednotlivých technik a samotný cíl, k němuž se studenty snažíme vést. Uvědomujeme si, že každý fragment osobnostní přípravy, jenž je na ÚPV realizován má jistě v celém systému svou významnou pozici. V současné době je však velice nesnadné tyto jednotlivé části umně oddělit, tak aby se vzájemně, byť jen rámcově, neduplikovaly. Klademe si tedy otázku: nebylo by možné všechny tyto aktivity vzájemně propojit a vzniklé přesahy koordinovat? Troufáme si tedy tímto nabídnout další (možná i delší) diskusi k tomuto tématu.

Co říci závěrem? Snad jen poděkovat všem zainteresovaným stranám – členům ÚPV za vstřícnost, důvěru a zájem, studentům za příjemnou atmosféru a velký kus práce, který odvedli. Opravdu si toho vážíme a uděláme vše, co je v našich silách pro další zkvalitnění naší nabídky. Těšíme se na další spolupráci!

Jan Kolář
Petr Soják